

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Pedagogik 15 hp

Education 15 credits

ADHD i skolan

En kvalitativ studie utifrån lärares uppfattningar om vilka förändringar som sker i skolan när en elev har eller misstänks ha ADHD.

Linda Adolfsson Falk

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. **Campus Sundsvall** Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Utbildningsvetenskapliga institutionen

Examinator: Staffan Löfquist, staffan.lofquist@miun.se

Handledare: Staffan Löfquist, staffan.lofquist@miun.se

Författare: Linda Adolfsson Falk, liad1000@student.miun.se

Utbildningsprogram: Lärarutbildningen, 210 hp

Huvudområde: Pedagogik

Termin, år: VT, 2013

Abstrakt

Syftet med det här arbetet var att undersöka hur lärare uppfattar vilka förändringar som sker i skolan när en elev har eller misstänks ha ADHD. Detta har jag försökt ta reda på genom att genomföra kvalitativa intervjuer med fenomenografisk ansats, med lärare från fem olika skolor. Genom intervjuerna har jag fått reda på vad lärarna uppfattar för generella förändringar i samband med att en elev har eller misstänks ha ADHD. Det empiriska materialet har sedan analyserats och delats in i fyra kategorier för att tydligare visa resultatet. De fyra kategorier är *struktur*, *resurs*, *miljö* och *medvetenhet*. Resultatet visade att lärarna anser att det är viktigt att försöka strukturera upp både sin dag och elevens. Lärarna påpekar även att det kan vara viktigt med resurser, både i form av extra personal och speciellt material. Resultatet visade vidare att lärarna var väl medvetna om miljöns påverkan på elever med ADHD och bland det första förändringarna som lärarna gjorde, när de misstänkte att en elev har det, var att se över klassrummet och eventuellt möblera om och plocka bort onödig dekoration/inredning. Resultatet visade vidare att lärarna tyckte att det är viktigt att alla som arbetar i skolan är medvetna om att eleven misstänks ha/har ADHD.

Nyckelord: ADHD, fenomenografi, förändringar, lärare, uppfattningar

Innehållsförteckning

Abstrakt	ii
Inledning	1
Avgränsningar	2
Problemformuleringen	2
Bakgrund	4
Uppfattade svårigheter.....	4
Undervisningen	6
Miljön	7
Sammanfattning	8
Syfte och Metod	11
Syfte	11
Utgångspunkter.....	11
Insamlandet av empiri.....	11
Forskningsetiska principer.....	12
Genomförandet av analysen.....	13
Resultat	14
Struktur	14
<i>Likheter</i>	14
<i>Skillnader</i>	14
Resurs	15
<i>Likheter</i>	16
<i>Skillnader</i>	16
Miljö.....	17
<i>Likheter</i>	17
<i>Skillnader</i>	17
Medvetenhet	18
<i>Likheter</i>	18
<i>Skillnader</i>	18
Sammanfattning	18
Diskussion	20
Metoddiskussion	20
Resultatdiskussion	21
<i>Struktur</i>	21
<i>Resurs</i>	23

<i>Miljö</i>	23
<i>Medvetenhet</i>	24
Avslutande reflektioner.....	24
Förslag till vidare forskning.....	25
Referenser	26
BILAGA 1: Missivbrev till intervjupersoner	i
BILAGA 2: Intervjufrågor	iii

Inledning

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr11] (Skolverket, 2011) står det att:

”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper... Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov... Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen” (s.8).

ADHD är en förkortning på attention-deficit/hyperactivity disorder, och det är en funktionsnedsättning som kan visa sig på flera olika sätt hos eleven (Humphrey, 2009). Det är ungefär en åttondel av alla barn som börjar i skolan som har ADHD (Gillberg, 1996) och av dessa barn så går cirka åttio procent i ”vanliga” skolor (Humphrey, 2009).

När en elev har eller misstänks ha ADHD så är det viktigt att skolan gör vissa förändringar för att eleven ska kunna delta i undervisningen på bästa sätt.

I skollagen står det i § 3 att:

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (Skollagen, 2010, kapitel 3, paragraf 3.).

Det är skolans ansvar att se till att dessa förändringar sker då det står i läroplanen och skollagen att skolan ska främja alla elevers utveckling och lärande. Det står vidare att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov vilket innebär att undervisningen ska individualiseras och en elev med ADHD har andra förutsättningar för lärande än elever som inte har det (Lgr11, 2011; Skollagen, 2010). Skolpersonalen måste ta hänsyn till detta och det kan (borde) innebära vissa förändringar. Om personalen inte förändrar sin undervisning, planering och utformning så kan dessa barn bli lidande på grund av att de inte har de förutsättningar som tas för givet.

Jag har själv stött på ADHD under min skolgång, både från ett kamratperspektiv och från ett anhörigperspektiv. Jag har sett lärare använda olika sätt för att möta dessa elever, både bra och mindre bra sätt och jag har sett hur detta påverkar eleven. Men nu var det några år sedan jag mötte detta själv ur ett kamratperspektiv så jag vill ta reda på vad som sker idag.

Sedan anser jag också att ADHD och även andra former av funktionsnedsättningar är ett intressant och otroligt viktigt ämne att diskutera och forska inom. Man blir aldrig fullärd som någon smart människa sa en gång i tiden.

Vidare när jag skriver om elever som har ADHD så menar jag elever som har eller misstänks ha ADHD. Jag kommer också skriva om de andra eleverna och med det menar jag elever

som inte har eller misstänks ha ADHD. När jag skriver om skolan så handlar det om grundskolan och när jag skriver om lärare så menar jag grundskolelärare.

Med det här arbetet vill jag skapa en liten idébank, baserad på hur lärare uppfattar att man kan bemöta och arbeta med elever som har ADHD. Jag ville visa på att det finns förändringar som är vanligt förekommande när en elev har ADHD och att det även finns förändringar som inte förekommer så ofta.

Avgränsningar

Jag har valt att skriva om de förändringar som sker inom skolan när en elev har ADHD på grund av att jag anser att det är någonting som är viktigt att lyfta fram och diskutera för att eleverna ska få de bästa förutsättningarna att utvecklas och lära sig, som de har rätt till. Jag har valt att skriva detta utifrån ett lärarperspektiv på grund av att jag vill fokusera på lärarnas arbete eftersom det redan finns mycket forskning utifrån både elevernas perspektiv och från ett specialpedagogiskt perspektiv. Jag kommer själv att arbeta som lärare och därför känner jag att det är mest relevant för mig att skriva om detta utifrån lärarnas perspektiv på ADHD i skolan och jag känner att jag inte fått tillräckliga kunskaper inom området ADHD under min lärarutbildning.

Jag har valt att inte skriva så mycket om själva diagnosen på grund av att jag vill att det här arbetet ska ha en pedagogisk utgångspunkt och inte en medicinsk.

Problemformuleringen

Från början så hade jag en annan problemformulering än den jag valt nu. Ursprungligen hade jag vilka förändringar som sker när en elev får diagnosen ADHD, men under arbetets gång så ändrade jag min problemformulering på grund av ett antal olika anledningar.

För det första var det väldigt svårt att få tag på personer som ville ställa upp på intervju eftersom de ansåg att de inte hade någonting att tillföra till min studie då de inte haft erfarenhet av att någon elev blivit diagnostiserad med ADHD. För det andra tar det ofta lång tid för en elev att få diagnosen och de är oftast äldre, så att de går på högstadiet eller gymnasiet när de får diagnosen, och mitt arbete är utfört med fokus på låg- och mellanstadielärare. Den sista anledningen varför jag valt att ändra min problemformulering är att många lärare som jag intervjuat påpekat att de allra flesta förändringarna sker redan när de börjar misstänka att en elev har ADHD eftersom de då ser att det inte fungerar för den eleven och då måste de försöka finna sätt att arbeta på som fungerar för eleven redan innan diagnostisering.

Mitt val att ändra problemformulering har påverkats av mycket men framförallt de lärare som jag intervjuat och jag har funnit stöd för min ändring i Beckman (2007) som skriver att eleven inte behöver bli diagnostiserad utan att man kan undvika och förebygga detta genom att man, redan när man misstänker att en elev har ADHD, gör förändringar så snabbt som möjligt och försöker ge föräldrarna råd hur de kan underlätta för sitt barn. Genom detta så kan man alltså försöka förhindra att elevens symptom förvärras och då kan man kanske

undvika att det behöver gå så långt som till en diagnos.

Med det här arbetet har jag för avsikt att försöka ta reda på hur lärare uppfattar förändringarna som sker i skolan, när en elev har ADHD. Detta kommer jag att göra genom att genomföra kvalitativa intervjuer med några lärare från olika skolor och med olika erfarenheter inom yrket som lärare. Min nya problemformulering blir då vilka förändringar som lärare uppfattar sker när en elev har eller misstänks ha ADHD.

Bakgrund

I den här delen kommer jag att presentera tidigare forskning som är relevant för den här studien. Forskningen behandlar svårigheter, förändringar i undervisningen och miljöns påverkan, och lärares uppfattningar om detta. I slutet av den här delen kommer jag ge en kort sammanfattning på den forskning som är mest relevant för min studie.

Uppfattade svårigheter

Elever som har ADHD har allmänt svårt för förändringar (Axengrip & Axengrip, 2004; Gillberg, 1996; Einarsdottir, 2008). För att försöka minimera de förändringar som eleven måste hantera kan man bland annat försöka arbeta in fasta rutiner vilket resulterar i att eleverna känner igen sig och känner sig tryggare och då minskar svårigheterna. Det är genom att hjälpa eleverna att skapa fasta rutiner som eleven uppnår sin egen strukturerade vardag och även det resulterar i att elevens svårigheter minskar (Einarsdottir, 2008). Vidare påpekar Einarsdottir att när de fasta rutinerna väl är skapade så är det inte bra att göra undantag eller förändringar eftersom det skapar förvirring och frustration hos eleven (Ibid.). Därför bör man alltid försöka, så långt det är möjligt, att inte ändra på någonting men ibland är det omöjligt och då måste man förklara det för eleven i förväg så att den ändå kan vara förberedd på den förändring som kommer att ske. Man bör också försöka att endast ändra en sak i taget, annars finns risken för att man skapar obalans hos eleven och det kan orsaka en negativ reaktion (Ibid.).

En annan viktig sak att ta hänsyn till när man har en elev med ADHD är att de inte klarar av allt för täta lärarbyten eller allt för många vikarier (Juil, 2005). Lärare i Hong's undersökning (2008) anser att det är viktigt att vara tydlig och konsekvent i sitt arbete med elever som har ADHD.

En lärare i Einarsdottirs undersökning (2008) uttrycker att elever med ADHD har svårt att koncentrera sig och att sitta still och arbeta med en uppgift för länge, det är därför bra om man har någonting annat förberett för dem som de kan jobba med när koncentrationen börjar avta. En annan lärare från samma undersökning nämner att det kan vara bra om det teoretiska lärandet inte fokuseras så mycket utan att man försöker använda mycket praktisk undervisning (Ibid.).

Några problem som lärare uppfattar som de mest centrala för elever med ADHD är att de har svårt att sitta still och snabbt blir uttråkade och problemet blir då att läraren inte hinner variera sig för att försöka behålla elevens intresse (Hong, 2008). De nämner också att man måste ta tillvara på elevens styrkor och använda dem som utgångspunkt för arbetet (Einarsdottir, 2008). Elever med ADHD har speciella behov och några av dem är att eleven behöver struktur, med fasta ramar och rutiner, speciellt i allt som rör tid, rum, människor och aktiviteter (Axengrip & Axengrip, 2002). Lärarna uttryckte även att eleverna vägrade lyda klassrumsreglerna och ignorerat vad lärarna sagt. De uttrycker då att det får dem att

känna sig misslyckad och frustrerad över att de inte har kontroll över situationen och att de inte kan hjälpa eleverna (Hong, 2008).

Eleven behöver också pauser, variation och blandning mellan fysiska och mentala aktiviteter (Axengrip & Axengrip, 2002). Elever som har ADHD behöver starka yttre ramar, så det är tydligt för dem vad de kan/får göra och inte kan/får göra (Juul, 2005). Elever som har ADHD har svårt med tid och därför är det viktigt att de får belöningar eller konsekvenser direkt efter en handling (Idib.). Att arbeta med konsekvenser och belöningar gör att det blir väldigt tydligt för eleven vad som är accepterat eller önskvärt och vad som inte är det (Ibid.). Juul (2005) uppmuntrar vidare till att använda sig av en behavioristisk utgångspunkt och jobba med belöningar och konsekvenser systematiskt och att försöka se till att eleverna får dem direkt i samband med någonting. Det nämns även i Einarsdottirs undersökning (2008) om vikten av att ge direkt feedback, även Hong (2008) beskriver att lärare uttryckt vikten av detta.

I Einarsdottirs undersökning (2008) uttrycker de dessutom att anledningen till att det är så bra att använda den behavioristiska teorin med belöningar och direkt feedback, är att det kan hjälpa eleven att klara av skolan och hjälpa eleven att nå målen eftersom det fungerar som inspiration och är motiverande. De nämner också att det kan vara bra att eleven har en uppgift som bara den sköter om så den får känna att den är den enda som kan utföra den uppgiften, det ger eleven en känsla av ansvar på ett positivt sätt (Ibid.). Man måste dock tänka på att hur man gör är beroende på individen och dennes förutsättningar (Gillberg, 1996).

Rinn och Nelson (2009) beskriver att forskning har visat att lärare ofta har fel uppfattningar om ADHD då de mest har kunskaper om information angående olika symptom på ADHD men inte kunskaper om hur man kan behandla ADHD och mer allmän information om diagnosen. Rinn och Nelson skriver vidare om att många lärare är duktiga på att identifiera elever som har ADHD men att många lärare har en tendens att överidentifiera symptom som inte är symptom från ADHD som just det (Ibid.). Lärarna känner själva att de har svårt att skilja på vad som skulle kunna vara ADHD och vad som skulle kunna vara omogenhet och lite sen utveckling, detta anser de bero på att de har bristande erfarenhet och kunskap om vad ADHD är (Hong, 2008).

När en elev med ADHD ska få instruktioner så är det bäst om de får dem en åt gången. Annars finns det risk för att eleven glömmer bort instruktionerna och kan då bli frustrerad över det som känns som ett misslyckande (Axengrip & Axengrip, 2004; Juul, 2005). Även Lerner och Kline (2006) nämner instruktioner som ett sätt att förbättra elevens förmåga att lyssna. Detta görs genom att instruktioner som ges är korta och enkla för att eleven ska kunna hänga med och förstå vad det är som den ska göra. Även Hong (2008) visar lärare som anser att det är viktigt att tänka på att man ger konsekventa instruktioner och att man ger instruktioner en i taget. De menar också att det är bra att visa ett genuint intresse för eleven och att ha ögonkontakt med eleven när man ger den anvisningar (Ibid.). Även Juul (2005) nämner vikten av ögonkontakt för att försäkra sig om att eleven verkligen hör det som sägs, läraren måste försöka att undvika att försätta eleven i en situation som elevens symptom kommer att förvärras av (Ibid.).

En annan aspekt som Lerner och Kline (2006) nämner berör hur man kan förbättra organisationen i klassrummet och det kan man göra genom att ha tydliga regler för vad som gäller. De nämner vidare att det kan vara bra att försöka begränsa störningar och distraktioner som eleven utsätts för, detta kan man göra genom att tänka på hur man placerar eleven i klassrummet (Einarsdottir, 2008; Lerner & Kline, 2006). Bland annat så rekommenderas det att eleven sitter längst fram i klassrummet, närmast läraren eftersom eleven då inte kan se de andra eleverna och inte behöver bli distraherad av vad de gör (Gillberg, 1996; Hong, 2008). Elever som har ADHD blir lätt distraherade av olika saker, därför kan det även vara bra att möblera om lite i klassrummet och ta bort saker som egentligen inte behöver finnas där. Det sägs att en stimulusfattig miljö är bäst för elever med ADHD, så de inte måste kämpa för att inte bli distraherad av allting annat som finns i omgivningen (Hong, 2008). Einarsdottir (2008) beskriver några strategier för att underlätta för elever med ADHD i klassrummet. Man kan bland annat göra förändringar i klassrummet med mindre distraktioner och mer strukturerad miljö. Lärare anser att en svårighet i deras arbete med elever med ADHD är att försöka minimera eller helt ta bort saker som kan försvåra en situation för en elev med ADHD (Hong, 2008). Eleven borde också placeras en bit bort från fönstret så att det inte går att titta ut för då slipper den bli distraherad av allt som pågår utanför (Juul, 2005).

Det är även viktigt med tydliga signaler och för en elev med ADHD så är det värdefullt att sitta tillsammans med en lärare och få se sina egna framsteg och då framförallt framsteg i hur eleven betar sig (Ibid.).

Undervisningen

Ett bra förslag på hur man kan försöka hjälpa eleven att skapa struktur i sin tillvaro är att eleven får ett eget schema så den hela tiden kan se vad som ska göras just nu och vad som kommer att hända sen och sedan efter det. På så sätt kan eleven också försöka förbereda sig själv (Axengrip & Axengrip, 2004). Juul (2005) anser att det vore bra om det alltid är samma veckoschema och helst även samman dagsschema som innehåller samma rutiner varje dag.

Alla elever som har särskilda behov har rätt till att få den hjälp de behöver för att klara av målen i läroplanen. För att det ska kunna ske så upprättas ett åtgärdsprogram, där det bestäms om några speciella resurser ska användas. Ett åtgärdsprogram som skapas tillsammans med eleven och elevens föräldrar är ett bra verktyg för att tillsammans diskutera hur man kan komma underfund med elevens beteende och hur man ska hantera eleven när den uppvisar svårigheter (Hong, 2008). Axengrip & Axengrip (2002) poängterar att det dock inte räcker med att åtgärder införs utan att det faktiskt måste vara de rätta åtgärderna för den eleven också. Att tillhandahålla rätt stöd till elever med svårigheter är ett sätt att arbeta efter elevernas rättigheter till stöd, det är också ett sätt att individanpassa undervisningen (Hong, 2008; Lgr11, 2011; Skollagen, 2010). Alla elever är olika och det krävs att eleven får just den hjälp som fungerar för denne.

I Einarsdottirs undersökning (2008) har lärare uttryckt att det första de gör när de misstänker att en elev har ADHD är att de tar kontakt med en specialpedagog och elevens föräldrar för att de ska hålla lite extra koll på eleven och notera hur den är. Dessa lärare ansåg att man måste tänka på att elever som har ADHD behöver mer ordning och mer regler än de andra

eleverna eftersom de behöver en stark struktur och fasta ramar att rätta sig efter (Ibid.). Den första åtgärden som vidtas efter kontakten med specialpedagogen och föräldrarna, är då oftast ett åtgärdsprogram, där man tillsammans kommer överens om vad som ska göras för att förbättra förutsättningarna för eleven och hur man ska arbeta på ett bra sätt och så (Gillberg, 1996; Hong, 2008).

Ibland kan man få resurstöd i form av en assistent och då är det viktigt att man använder sig av assistenten på ett bra sätt och arbetar för att eleven ska få så mycket stöd som möjligt av den (Gillberg, 1996). Samarbete med specialpedagogen är viktig för att eleven ska kunna få en framgångsrik och lärorik utbildning (Hong, 2008). Lärare anser att resurser, till exempel assistens eller extra lärare i klassrummet, är nödvändiga för att skapa ett bra arbetsklimat i klassrummet, både för eleven med ADHD och för de andra eleverna (Ibid.).

Ofta så protesterar eleven mot någonting som de ska göra. Då är det viktigt att man inte vädjar till elevens "bättre sida" utan att man istället försöker förklara för eleven varför den ska göra det eller att försöka motivera eleven med någonting. Elever med ADHD har också svårigheter med att hålla energin uppe och tappar då lätt motivationen. Ett sätt att försöka undvika det är att alltid ligga steget före. Det kan man göra genom att till exempel byta aktivitet innan det händer eller genom att byta arbetsform (Axengrip & Axengrip, 2004).

Man kan också förklara för eleven att det kan vara okej för eleven att röra på sig under lektionen eller genom olika aktiviteter som innefattar fysisk rörelse och att eleven inte behöver sitta ner på stolen under hela arbetspasset utan att de kan stå upp och arbeta och så vidare (Lerner & Kline, 2006).

Miljön

Det är alltid bra att sträva efter att ha ett öppet klimat i klassrummet och på skolan i övrigt. Det är av stor vikt att förklara för de andra eleverna varför en elev beter sig på ett annorlunda sätt, det är bra om klassen har det trygga klimatet att man kan prata öppet om detta så att de andra eleverna förstår och kanske kan hjälpa till att hantera den eleven (Hong, 2008; Juul, 2005). En annan anledning till varför det är bra om de andra eleverna är medvetna om att eleven har ADHD är att det kan underlätta för eleven att få rätt stöd. De andra eleverna kan förstå bättre varför den eleven behöver mer stöd och i andra former än vad de själva behöver och får (Hong, 2008).

Det är viktigt att alla på skolan känner till elevens svårigheter så att alla är överens om hur man ska bemöta eleven och att alla följer det överenskomna förhållningssättet. Sättet som man jobbar med är en överenskommelse mellan läraren, eleven och föräldrarna till eleven (Juul, 2005). Det är viktigt att de vuxna som arbetar på skolan är samspelade och alla arbetar mot samma mål och med samma metoder för barn märker snabbt om de är oense och då blir eleven med ADHD otrygg och osäker och det kan resultera i att eleven känner frustration över det (Ibid.). Eleven måste bli bemött på samma sätt både hemma, på skolan och på fritiden och på eventuella aktiviteter som eleven kan syssla med. Därför måste alla vuxna i elevens omgivning vara insatta i de förhållningssätt som arbetats fram och som fungerar för eleven. Om alla bemöter eleven på samma sätt så blir det en vana och då kan eleven känna

en säkerhet i sättet som används och då också känna sig trygg i detta vilket kan underlätta för eleven (Beckman, 2007).

Det är viktigt att lärare utbildas så att de är väl medvetna om vad ADHD innebär för att de ska ha förståelse för funktionsnedsättningen och för att kunna bemöta eleven på bästa sätt (Gillberg, 1996). Det är bra att man som lärare pratar med sina kollegor och rektorn så man vet att man har stöd av dem i sitt arbete och ta hjälp av specialpedagogen. Det är viktigt att man inte är rädd för att be om hjälp och stöd (Juul, 2005).

Stora klasser med många elever kan vara ett problem för en elev med ADHD (Einarsdottir, 2008; Gillberg, 1996). Det bästa, för eleven, vore om den kunde placeras i en mindre grupp med runt sex till tolv elever (Gillberg, 1996), men att placera eleven i en särklass är endast sista lösningen. Detta uttrycks bland annat i Salamanca deklARATIONEN (1997) där det står att "utbildning av personer med funktionshinder görs till en del av det allmänna utbildningsväsendet..." (s.8). Det står vidare i Salamanca deklARATIONEN (1997) att alla barn ska undervisas inom den "vanliga" skolan. Många elever med ADHD har behov av specialundervisning för att ensam, eller i en mindre grupp, få sitta och arbeta på ett annorlunda sätt än det sättet som det arbetas på i elevens "vanliga" undervisning (Juul, 2005). Omfattningen av svårigheterna som en elev med ADHD kan ha är väldigt beroende på miljön och omgivningen (Axengrip & Axengrip, 2002). Problemen som kan förekomma är troligast synliga i klassen och inte vid individuell specialundervisning. Därför är det bra om elevantalet inte är så stort i elevens klassrum. Detta är dessutom en av anledningarna till varför det är så viktigt att läraren får stöd i sitt arbete när det finns en elev med ADHD i klassen (Ibid.).

En elev som har ADHD och som vistas i en miljö med rörliga och ostrukturerade situationer kan påverkas negativt och då visar sig symptomen mycket starkare och elevens svårigheter ökar då (Beckman, 2007; Einarsdottir, 2008). Det skapar frustration hos eleven eftersom de kan bli väldigt förvirrad och då stressad. Det bästa för eleven är om det som ska och kommer att hända är förutbestämt och förutsägbart, om dagen är strukturerad på ett bra sätt så kan eleven i förväg veta vad som kommer att ske och det en trygghet för dem (Beckman, 2007). Raster är en av de större svårigheterna för en elev med ADHD eftersom rasterna oftast inte är strukturerade lika mycket som planerade lektionspass är (Juul, 2005). Lärare anser att det är viktigt att kontrollera och försöka strukturera upp rasterna eftersom de oftast är så ostrukturerade och det försvårar elevens symptom eftersom elever med ADHD behöver tydliga ramar att förhålla sig efter (Einarsdottir, 2008). Därför påpekas det att det är bra om rasterna är så kontrollerade som möjligt, för att underlätta för eleven och för att inte utsätta den för situationer som kan resultera i att eleven känner att den blir förvirrad och tappar kontrollen (Ibid.).

Sammanfattning

Det nämns i ett flertal forskningar att elever med ADHD har svårt för förändringar (Axengrip & Axengrip, 2004; Gillberg, 1996; Einarsdottir, 2008). Det bästa för eleven skulle vara om allt som kommer hända är förutbestämt och förutsägbart för eleven eftersom det kan skapa trygghet hos den (Beckman, 2007).

Det nämns mycket om att elever med ADHD är i behov av en bra struktur med fasta rutiner och ramar (Axengrip & Axengrip, 2002; Einarsdottir, 2008; Juul, 2005). Einardottir nämner vidare att det är genom detta som elevernas svårigheter minskar (2008). Tidigare forskning visar också att det är viktigt att vara konsekvent och tydlig när man arbetar med elever som har ADHD (Hong, 2008). I tidigare forskning framgår det att rasterna är problematiska för elever med ADHD eftersom de ofta är ostrukturerade och lärare har uttryckt att det är viktigt att försöka strukturera upp dem (Ibid.).

Einarsdottir (2008) nämner också vikten av att ta tillvara på elevens styrkor och använda dem som utgångspunkt i arbetet och Gillberg (1996) berör också detta och anser även att man måste tänka på att allt man gör är utifrån individen. Elever med ADHD kan behöva mer pauser och variation i arbetssätt och arbetsuppgifter (Axengrip & Axengrip, 2002).

I mycket av den tidigare forskning så nämns det vikten av att arbeta med belöningar eller konsekvenser direkt efter en handling eftersom det blir tydligt för eleven vad som är acceptabelt och önskvärt och vad som inte är det. Det uppmuntras att utgå från en behavioristisk utgångspunkt i arbetet med elever som har ADHD och speciellt då att arbeta med belöningar, konsekvenser och direkt feedback (Einarsdottir, 2008; Hong, 2008; Juul, 2005).

Tidigare forskning har visat att lärare uttrycker brister i hur de kan arbeta med elever som har ADHD, de menar att de endast har kunskaper om vilka symptom som elever med ADHD kan visa upp (Rinn & Nelson, 2009). Det är viktigt att lärare utbildas så att de är medvetna om vad ADHD innebär för att de ska kunna bemöta eleven på bästa sätt (Gillberg, 1996).

En annan sak som nämns genomgående i den tidigare forskningen är instruktioner, elever med ADHD kan ha svårt att få instruktioner för de lätt glömmer bort dem. Det påpekas då att det kan vara bra att ge instruktioner en åt gången och även att upprepa dem (Axengrip & Axengrip, 2004; Hong, 2008; Juul, 2005; Lerner & Kline, 2006).

Det står tydligt i läroplanen (Lgr11, 2011; Skollagen, 2010) att alla elever som behöver extra stöd har rätt till det och för att det ska kunna ske så beskriver tidigare forskning mycket om åtgärdsprogram som ett första stöd till eleven (Hong, 2008). Axengrip och Axengrip (2002) poängterar dock att det inte räcker med att åtgärder sätts in utan att det ska vara rätt åtgärder för eleven. Lärare från tidigare forskning har uttryckt att det första de gör när de misstänker att en elev har ADHD är att de tar kontakt med en specialpedagog och föräldrar och sedan upprättas ett åtgärdsprogram (Einarsdottir, 2008; Gillberg, 1996; Hong, 2008).

Många forskare har kommit fram till att det kan vara bra för elever med ADHD att ha ett eget schema på sin bänk för att de lättare ska kunna få överblick och se strukturen på dagen (Axengrip & Axengrip, 2004).

I den tidigare forskning nämns flera olika former av resurstöd som kan förekomma, bland det vanligaste är en assistent eller extra lärare. Det anses att resurstöd är nödvändig för att skapa ett bra arbetsklimat i klassrummet för alla elever (Gillberg, 1996; Hong, 2008).

Det nämns väldigt mycket om hur miljön påverkar eleven. Elever med ADHD har lätt för att bli distraherade och det kan man undvika genom att bland annat se över hur man placerar

eleven i klassrummet, se över inredning och ta bort det som är onödigt och man kan också försöka att skapa mindre grupper (Einarsdottir, 2008; Gillberg, 1996; Hong, 2008; Lerner & Kline, 2006). Det kan vara en bra idé att låta eleven röra på sig under lektionen, antingen genom att de får stå upp, hämta saker eller att använda arbetsätt där eleven får vara aktiva (Lerner & Kline, 2006). Det framkommer i tidigare forskning att elevernas svårigheter är direkt kopplade till miljön och omgivningen. Om eleven visats i en rörig och ostrukturerad miljö så kan symptomen bli starkare (Axengrip & Axengrip, 2002; Beckman, 2007; Einarsdottir, 2008).

Att sträva efter ett öppet klimat i skolan är någonting som framkommer som viktigt i tidigare forskning. Det är av stor vikt att alla elever i klassen och även alla vuxna som arbetar på skolan är medveten om att eleven har svårigheter, anledningen till detta är för att alla ska kunna bemöta och stötta eleven på ett bra sätt. Alla som arbetar på skolan ska också vara medvetna om vilket arbetsätt som används med eleven så att alla arbetar mot samma mål och använder samma metoder (Beckman, 2007; Hong, 2008; Juul, 2005).

Utifrån detta så har jag kommit fram till fyra viktiga huvudbegrepp i arbetet med elever som har ADHD och dessa vill jag undersöka vidare på. Jag kommer att fokusera min undersökning på dessa fyra begrepp; *struktur*, *resurs*, *miljö* och *medvetenhet* genom att formulera frågeställningar utifrån dessa begrepp. Dessa frågeställningar beskriver jag vidare i syftet.

Syfte och Metod

I den här delen beskrivs först mitt syfte med det här arbetet sedan beskrivs vilka metoder jag använt. Jag kommer att beskriva mina utgångspunkter och bakomliggande teorier för det här arbetet. Sedan beskrivs genomförandet för arbetet, steg för steg.

Syfte

Syftet med detta självständiga arbete var att undersöka hur lärare från fem olika skolor uppfattar vilka förändringar som sker i skolan när en elev har eller misstänks ha ADHD.

Mina frågeställningar är:

- Hur uppfattar lärare att strukturen påverkar eleven?
- Hur ser lärare på resurser och vilka resurser finns?
- Vad uppfattar lärare miljöns betydelse för elever med ADHD?
- Hur lärarnas medvetenhet påverkar eleven?

Utgångspunkter

Med det här arbetet så är min avsikt att beskriva lärares uppfattningar och i och med det så kändes det mest relevant att arbeta utifrån den kvalitativa metoden (Larsson, 2011). Den går ut på att man försöker beskriva egenskaper hos någonting. Det handlar även om hur man gestaltar någonting. Inom den kvalitativa metoden försöker man beskriva ett sammanhang. En sak som är unikt för den kvalitativa metoden är att man försöker hitta kategorier eller beskrivningar som beskriver ett fenomen på bästa sätt. Ett annat särdrag hos den kvalitativa metoden är att man använder sig av empiri som samlats genom intervjuer, vilket jag valt att göra i denna studie. I min studie så har jag även försökt att vara fördomsfri och detta stämmer överens med en stark tradition inom det kvalitativa synsättet, vilket är fenomenografin (Ibid.). Mitt arbete har därför en fenomenografisk ansats (Dimenäs, 2007; Larsson, 2011; Stukát, 2005). Den fenomenografiska ansatsen handlar om att man försöker beskriva människors uppfattningar av ett specifikt fenomen, i den här studien är det fenomenet de förändringarna som sker när en elev har ADHD. En viktig faktor inom fenomenografin är att man beskriver hur människor uppfattar omvärlden, inte hur det egentligen är. När man beskriver uppfattningarna så kallas det för ett andra ordningens perspektiv, vilket är ett särdrag för fenomenografin. För att lättare förstå den andra ordningens perspektiv kan man jämföra det med den första ordningens perspektiv där det handlar om fakta som kan observeras utifrån. Inom fenomenografin vill man alltså beskriva innebörder och inte förklaringar (Larsson, 2011).

Insamlandet av empiri

Jag har genomfört kvalitativa intervjuer. Jag har valt den kvalitativa metoden eftersom jag kommer att tolka människors uppfattningar av verkligheten (Larsson, 2011; Stukát, 2005). Ursprungligen var min tanke att genomföra både intervjuer och enkäter för att få min forskning att vara både kvalitativ och kvantitativ, men på grund av tidsbrist så har jag valt att endast genomföra intervjuer. Anledningen till varför jag valt intervjuer är att min

frågeställning lättast kan formuleras genom intervjufrågor och då har jag möjligheten att ställa följdfrågor beroende på vad intervjupersonerna svarar. Jag valde bort enkäter på grund av att jag ansåg att det är svårare att få personerna att svara utförligt på skriftliga frågor än att svara muntligt på frågorna (Backman, 2006).

Jag hade ett par grundfrågor som utgångspunkt för intervjuerna (se bilaga 2). Dessa frågor hade jag formulerat för att försöka få svar på min problemformulering, de var även utformade så att jag lättare skulle kunna ställa följdfrågor. Intervjuerna spelades in i syftet att försöka återge intervjupersonernas tankar på ett sätt som återspeglar vad just de personerna har uttryckt. När intervjuerna var klar så transkriberade jag dem utifrån inspelningarna och analyserade alla intervjupersoners svar och försökte finna likheter och skillnader i deras svar. Utgångspunkten för intervjuerna var att de är semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att jag ställde samma grundfrågor till alla intervjupersoner och frågorna hade öppna svarsmöjligheter för att ge alla möjligheten att uttrycka sin egen åsikt om samma fenomen. Däremot finns det inslag av strukturerad intervju eftersom intervjupersonernas svar har kategoriserats i specifika svarkategorier (Bryman, 2011).

Jag började med att skriva ett missivbrev (se bilaga 1) där jag bjöd in några lärare/skolor att medverka i en intervju med fokus på ADHD i skolan och de eventuella förändringar som sker i samband med att en elev har ADHD eller misstänks ha det. De personer/skolor som bjudits in att medverka valde jag utifrån ett bekvämlighetsurval (Ibid.). Det var skolor som låg inom en viss radie från mig. Anledning till att jag bjudit in skolor utifrån den här radien var att det inte skulle bli för långt avstånd att åka för att genomföra intervjuerna. Först skickade jag alltså ut missivbrev där jag bjöd in lärare från dessa skolor (Ibid.). När jag fått ihop fem personer att intervjua så genomfördes intervjuerna och sedan transkriberade jag intervjuerna. Sedan tolkade jag deras svar och redovisade det relevanta för denna forskning i resultat delen. I missivbrevet bjöd jag in lärare till att medverka på en intervju som skulle handla om ADHD och hur det påverkar undervisningen. Jag förklarade utförligt i brevet vad intervjun skulle behandla och sedan skrev jag om de forskningsetiska riktlinjer som Vetenskapsrådet fastställt, som jag har följt genom min forskning. Dessa fyra riktlinjer är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Forskningsetiska principer

Informationskravet följde jag genom att informera intervjupersonerna om vad deras uppgift i mitt arbete innebar och vilka villkor som deras deltagande innebar. Jag informerade dem också om att deltagandet var helt frivilligt och att de när som helst hade rätt att avbryta intervjun, vägra svara eller till och med ändra sig angående deltagande efter intervjun var genomförd, de var dock tvungen att meddela mig om detta innan arbetet var färdigt och inlämnat för bedömning.

Samtyckeskravet följdes genom att jag inhämtade samtycke från deltagarna. I det här fallet så började intervjun med att jag förklarade vad intervjun skulle handla om och att de när som helst kunde välja att inte svara på någon fråga eller avbryta intervjun och sedan frågade jag dem om det var okej med dem.

Konfidentialitetskravet uppfylldes genom både en muntlig förbindelse och en skriftlig i missivbrevet, om att tystnadsplikt lyder och att ingen av personerna skulle komma att nämnas vid namn eller någonting annat som kunde identifiera personerna. Den muntliga förbindelsen behandlade även personuppgifter och innebar att alla personuppgifter som jag innehar om deltagarna kommer att förvaras på ett sådant sätt att ingen utomstående har tillgång till dem.

Nyttjandekravet uppfylldes genom att deltagarna informerades om att inga uppgifter som samlades in skulle komma att användas på något annat vis än genom mina tolkningar av dem och sedan min redovisning av dem genom analys av deltagarnas svar och indelningar i kategorier baserat på deras svar. De informerades också om att resultatet inte kommer användas någon annan stans än i det här arbetet och kommer inte heller att delas på annat sätt.

Genomförandet av analysen

Efter jag genomfört intervjuerna så transkriberade jag dem genom att skriva in dem på datorn. När jag transkriberat alla intervjuerna så började analysarbetet. Jag har genomfört en kvalitativ analys (Dimenäs, 2007; Larsson, 2011). En kvalitativ analys går ut på att beskriva variationen i uppfattningar och i den fenomenografiska ansatsen arbetar man med gestaltningar av hur ett fenomen framstår på olika sätt hos människor och i en kvalitativ analys så strävar man efter att gestalta de olika sätten så bra som möjligt så att vi kan beskriva olika typer av resonemang – vi får på det sättet våra kategorier (Larsson, 2011).

Först skrev jag ut alla intervjusvaren (Ibid.) så att jag hade dem på papper. Sedan började jag med att läsa igenom mina intervjusvar var för sig, för att läsa in mig på dem så jag kände mig bekant med svaren. Jag läser dem om och om igen och reflekterar hela tiden över vad jag läst (Ibid.). Nästa steg i analysen var att jag använde överstrykningspennor med olika färger för att stryka över stycken i svaren som handlade om olika saker. Jag använde en färg för varje sak som behandlades. Jag använde samma färger på alla intervjuerna och på så sätt blev det som att jag klippte ut styckena och lade ihop dem (Ibid.) eftersom en färg representerade en sak som alla stycken med den färgen behandlade. Genom detta så jämförde jag svaren med varandra och det var då som jag fann att vissa saker behandlades mer än andra och dessa stycken kom att ligga till grund för mina kategorier som jag skapade (Ibid.). Jag har granskat de kategorierna kritiskt och läst igenom svaren igen och tillslut hade jag fått ihop fyra kategorier, som alla grundats på intervjusvaren. Dessa kategorier presenterades i resultatdelen och där presenterades också de olika uppfattningarna som framkom från den grupp som intervjuats.

En av svårigheterna med den här undersökningen var att det fanns så mycket olika förändringar så intervjupersonerna bara hann prata om de generella aspekterna som förändringarna står för. En annan svårighet med det här arbetet var att hitta relevant forskning som var anknuten till min problemformulering.

Resultat

I den här delen av arbetet kommer jag att presentera resultaten från forskningen. Jag har ändrat om intervju svaren lite enligt Stukáts (2005) rekommendationer, för att det ska vara tydligare. Jag har endast renskrivit svaren så de är skrivna med korrekt svenska. Svaren kommer att presenteras inom fyra huvudkategorier, *struktur*, *resurs*, *miljö* och *medvetenhet*, vidare är de indelade i två underrubriker som behandlar likheter och skillnader, för att det tydligt ska framgå att analysen har en fenomenografisk ansats.

Struktur

Jag har valt att namnge den första kategorin struktur eftersom många av intervju svaren behandlar struktur på ett eller annat sätt. Med struktur menar jag bland annat hur undervisningen är uppbyggd och vilket förhållningssätt som lärarna har. Kategorin struktur innefattar också hur lärarna organiserar sitt arbete med eleverna och synliggör det.

Likheter

Man måste ju försöka testa på olika sätt, vad som fungerar för den eleven. Man måste testa och variera sitt förhållningssätt (citat från A).

Man försöker ju prova på olika strategier som kan fungera för eleven... Sen måste man försöka hitta arbetssätt som passar eleven (citat från D).

Lärarna försöker hitta strategier att möta och arbeta med eleven på elevens nivå. Det är viktigt med fasta ramar så eleverna vet vad de får och inte får göra. Det ska vara tydliga regler som eleverna ska förhålla sig efter och det är viktigt att eleven själv ska kunna se vad den ska göra och vad som kommer att hända sen. Det ska finnas fasta rutiner för hur eleven ska göra saker eller bete sig och det ska helst inte förekomma några förändringar i dessa rutiner.

Hittar du ett förhållningssätt som fungerar blir det ju lugnare för klassen. Det är viktigt med fasta rutiner. Alltså ganska fyrkantigt med tydlighet, framförallt tydlighet. Och konsekvent, du ska vara konsekvent (citat från B).

Skillnader

Man kan jobba parallellt med en annan klass och få till en mindre och en större grupp där den mindre då jobbar på ett lite annorlunda sätt (citat från B).

Det är viktigt att man har bra föräldrakontakt naturligtvis (citat från C).

Det är ju individanpassning i skolan nu och alla barn ska mötas på den nivå de befinner sig (citat från E).

Det kan vara en bra idé att lärare samarbetar med varandra för att kunna skapa en mindre grupp där de som inte klarar av att arbeta i en större grupp får arbeta. Det kan göra så att de andra får mer hjälp som de behöver då inte all tid går till eleven som behöver mer hjälp oftare. Det är viktigt att ta hänsyn till individerna och gruppen och om gruppen är trygg med varandra och med läraren. Planeringen av undervisningen måste utgå ifrån eleven och elevens nivå.

Min sammanfattade tolkning av intervjuavaren som berörde struktur är att några lärare pratar mycket om att prova på olika och nya saker för att se vad som fungerar för eleven. Det uppfattar jag som att de försöker hitta strategier för att bemöta eleven på elevens nivå. Detta visar även att det inte finns ett generellt arbetssätt som passar alla barn utan att det måste vara anpassat efter individen. De flesta av lärarna pratar om att försöka strukturera upp elevens vardag genom fasta rutiner och fasta ramar. De pratar om att det dagliga arbetet i klassrummet ska vara så fyrkantigt som möjligt. Det tolkar jag som att de menar att det ska finnas fasta regler som eleverna måste förhålla sig efter och att de ska vara tydliga. Lärarna pratar också om att en bra struktur inte bara gynnar eleven som har/misstänks ha ADHD utan även de andra eleverna. Detta tolkar jag som att lärarna är medvetna om att struktur är en viktig faktor för elever med ADHD och de anser att genom att strukturera upp sin undervisning så hjälper de dessutom de andra eleverna. Några lärare pratar om att elever med ADHD kan ha svårigheter med förändringar och att om man till exempel ska ta in en vikarie så är det bäst om det kan vara samma vikarie varje gång. Detta tolkar jag som att lärarna är medvetna om att elever med ADHD behöver fasta rutiner och ofta reagerar negativt på förändringar och därför ska man försöka att inte göra några förändringar, så långt det är möjligt.

Några av lärarna nämner att det kan vara bra att klistra upp ett schema på elevens bänk. Detta tolkar jag som att lärarna är medvetna om att eleven behöver hjälp att överskåda sin vardag och att de behöver få möjligheten att hela tiden se vad som kommer näst för att de ska kunna vara förberedd. En lärare nämner att man kan samarbeta med en annan klass för att kunna skapa en större och en mindre grupp. Detta tolkar jag som att läraren menar att man ska placera de elever som är i behov av extra stöd i den mindre gruppen och att de elever som klarar av att arbeta i en större klass gör det i den andra gruppen. Lärarna pratar också om att det är viktigt att ta hänsyn till individen, att det är individanpassat alltså. Någon lärare nämner också att det är viktigt att ta hänsyn till gruppen och hur trygg eleverna är med varandra och med läraren. Detta tolkar jag som att lärarna har styrdokumentet i bakhuvudet och är medvetna om att alla elever ska få individanpassad undervisning för att lyckas utifrån sina bästa förutsättningar.

Resurs

Jag valde att döpa den andra kategorin för resurs eftersom många av intervjupersonerna har pratat om olika former av resurser. Med resurser menar jag allt från den hjälp som eleven får genom en assistent, särskilt material med mera, till den hjälp och det stöd som läraren får när den har en elev med ADHD eller misstänkt ADHD. Resurs kan till exempel innebära en assistent till eleven med ADHD eller en extra lärare i klassen eller ekonomiskt bidrag till särskilt material.

Likheter

Har man tur så kan man få lite extra ekonomiska möjligheter i form av resurs. Det skulle också kunna vara särskilt material (citat av B).

Ta kontakt med en specialpedagog för att börja kolla upp om det kanske behövs göras en utredning. Ta kontakt med föräldrar och specialpedagoger för att upprätta ett åtgärdsprogram, och rektorn om det behövs resurshjälp. Det stödet som jag får är av specialpedagoger, rektor och mina kollegor (citat av D).

Specialpedagoger kan ju stödja genom stöd till mig och att eleven får stödundervisning (citat av A).

Många av lärarna nämner att de finner stöd i specialpedagogen och i sina kollegor och även i rektorn i vissa fall. Specialpedagogen stödjer också eleverna genom att eleven får gå på specialundervisning, och då kan läraren fokusera mer på resten av elevgruppen. Många av lärarna förklarar att om man har tur så kan man få hjälp i form av resurs eller särskilt material, men de nämner att om de får någon resurs är beroende på hur ekonomin på skolan ser ut. Någon lärare nämner att det faktiskt står i både läroplanen och i skollagen att om en elev har behov av extra stöd så har de rätt att få det för att nå målen.

Skillnader

Jag kan tycka att det är jag själv som klasslärare som ska sitta med den här eleven om den behöver särskilt stöd. Det är jag som ska vara den fasta punkten (citat av B).

Det kan vara bra om man kanske får avlastning när det gäller raster (citat av C).

Då vi inte hade någon specialpedagog fick vi vända oss till CRT, centrala resursteamet (citat av E).

En av lärarna nämner att hon tycker att det är hon själv som ska sitta med eleven istället för resursläraren eftersom det är läraren som kan hjälpa och möta eleven på rätt nivå. Läraren anser att det är bättre om resursen tar resten av klassen eftersom den läraren inte är lika knuten till klassen som klassläraren är. En annan lärare nämner att de inte har tillgång till någon specialpedagog utan att de istället får vända sig till centrala resursteamet för att få stöd och hjälp.

Min sammanfattande tolkning är att de flesta lärarna finner sitt stöd i sina kollegor och i specialpedagogen. Där kan de få stöttning och de kan bolla tankar med. Specialpedagogen är den som förmodligen vet mest om diagnosen och de olika symptomen och så och därför pratar lärarna med den för att få tips och stöd i sitt arbete. Specialpedagogen hjälper även läraren och eleven genom att ha specialundervisning med eleven och då får eleven stöd genom att få sitta ensam eller i en mindre grupp med någon som är specialiserad på att hjälpa elever med behov av särskilt stöd. Läraren får stöd genom att den då kan fokusera på resterande klassen och ge dem den tid de behöver, när den inte behöver lägga allt fokus på den eleven som är i behov av så mycket tid. Lärarna pratar om att det är tur om man kan få

en resurs och det tolkar jag som att det inte alltid är så lätt att få extra hjälp i klassen, trots att det står i läroplanen och i skollagen att det ska vara så.

Miljö

Med miljön så menar jag allting som har med omgivningen att göra. Bland annat inredningen i klassrummet, hur eleverna sitter i klassrummet och så vidare. Jag valde att döpa kategorin till miljön eftersom flera av de intervjuade nämnde flera gånger, under intervjun att miljön var betydelsefull och viktig.

Likheter

... kolla över och ändra hur eleverna sitter i klassrummet så att eleven kommer närmast mig för att den inte ska bli distraherad av de andra eleverna. Jag brukar också tänka på att försöka placera eleven så att den inte kan sitta och titta ut genom något fönster eller så. Sedan försöker jag också ta bort så mycket onödigt i klassrummet som möjligt för att minska distraktionerna (citat av A).

Är det ett barn som behöver lite stimuli så får man försöka rensa (citat av C).

... ställa i ordning i klassrummet och tänka på vart man placerar eleven. Man vill ju minska risken att eleven blir distraherad av någonting. Man kan till exempel tänka på att inte ha för mycket dekorationer som kan vara intressanta att titta på och så. Sedan kanske eleven behöver sitta längst fram så den inte kan se alla andra elever hela tiden (citat av D).

Många lärare nämner att de börjar med att kolla i klassrummet hur eleverna sitter och sedan placerar om dem så att den som har ADHD sitter längst fram. Anledningen till detta nämns också och det är för att de inte ska bli distraherad av de andra eleverna. Någon nämner också att den försöker tänka på att inte placera eleven för nära ett fönster. Många pratar om att minska risken för att eleven ska bli distraherad av någonting och det gör de på olika sätt. Någon pratar om att plocka bort det onödiga som finns i klassrummet, en annan pratar om att försöka rensa i klassrummet och någon nämner att man ska tänka på att inte ha för många dekorationer.

Skillnader

En annan sak man kan tänka på är om man ska ha bänkar eller om man ska ha bord (citat av E).

Någon pratar om möjligheten att välja mellan bord och bänkar och om eleverna ska behöva gå upp och hämta saker eller om det ska kunna ha dem i sina bänkar så de inte behöver springa fram och tillbaka för att hämta saker. En intervjuperson nämnde ingenting i sina intervjusvar som behandlade miljön.

Min sammanfattande tolkning av det här är att det är viktigt att organisera i klassrummet. Det kan man göra både genom att placera eleven längst fram och långt bort från något fönster. Detta tolkar jag som att lärarna försöker att minimera risken för eleven att bli distraherad av annat än det som de ska fokusera på. Det är viktigt att tänka på att det inte ska finnas så mycket onödiga dekorationer och så vidare i klassrummet för att minska

distractionerna och det tolkar jag som så att lärarna är medvetna om att elever med ADHD lätt blir distraherade och det underlättar för eleven att behålla fokus på uppgiften om det inte finns så mycket annat runt omkring den att lägga sin uppmärksamhet på. Man kan också fundera på om man vill ha bord eller bänkar i klassrummet. Om man har bänkar så har alla sitt skolmaterial i sin bänk och då minimerar man springet i klassrummet. Detta tolkar jag som att det är beroende på om eleven är överaktiv eller underaktiv som man möblerar i klassrummet. Det är alltså individanpassat och ibland fungerar bänkar bättre än bord och ibland tvärtom.

Medvetenhet

Jag valde begreppet medvetenhet som sista kategori eftersom några av lärarna nämner hur viktigt det är att alla som arbetar i skolan är medvetna om att en elev har ADHD och hur de ska hantera den.

Likheter

Det är viktigt att alla som jobbar i skolan vet hur de ska hantera eleven. Det är ju viktigt att alla som jobbar gör på samma sätt, för att skapa fasta rutiner för eleven (citat av D).

Alla måste känna till att det här är en elev som har vissa svårigheter och att man hjälper till och backar upp (citat av E).

De lärare som nämnde detta var överens om att det är viktigt att alla som arbetar på skolan är medvetna om att det finns en elev som har ADHD på skolan. Det är också viktigt att alla vet om hur de ska bemöta den eleven för att alla ska göra på samma sätt och jobba mot samma mål, detta resulterar i att eleven har fasta rutiner hur den blir bemött och hur den ska arbeta.

Skillnader

Den enda skillnaden som jag kunde se inom denna kategori är att det var några lärare som inte nämnde medvetenheten inom skolan. Detta tolkar jag som att antingen så förstår de inte vikten av att alla ska vara medvetna eller så glömde de helt enkelt bort att nämna det.

Min sammanfattande tolkning av de här intervju svaren är att det är väldigt viktigt att alla på skolan känner till att en elev har ADHD därför att det är viktigt för eleven att alla behandlar den på samma sätt. Detta är för att eleven är i behov av stark struktur och fasta rutiner. Det skapas fasta rutiner genom att alla gör på samma sätt och att alla gör så jämt. Om inte alla hanterar eleven på samma sätt så orsakar det en förändring i bemötandet av eleven och detta kan medverka till att eleven reagerar negativt.

Sammanfattning

Lärarna pratar mycket om att prova på olika och nya saker för att se vad som fungerar för eleven. Detta visar att det inte finns ett generellt arbetssätt som passar alla barn utan att det

måste vara anpassat efter individen. Lärarna pratar också om att det är viktigt att individanpassa undervisningen, detta tolkar jag som att lärarna har styrdokumentet i bakhuvudet och är medvetna om att alla elever ska få individanpassad undervisning för att lyckas utifrån sina bästa förutsättningar. Lärarna uttrycker att det är viktigt att strukturera upp elevens vardag genom fasta rutiner och fasta ramar. Det visar att de uppfattar att den behavioristiska teorin fungerar bra för eleverna och det är tydligt att lärarna är medvetna om att förändringar måste förklaras så det är förutbestämt. Jag tolkar resultaten som att lärarna även är medvetna om att struktur är en viktig faktor för elever med ADHD och de anser att genom att strukturera upp sin undervisning så hjälper de dessutom de andra eleverna. Lärarna är medvetna om att elever med ADHD har svårt för förändringar och ofta reagerar negativt och därför ska man försöka, så långt det är möjligt, att undvika förändringar.

Min sammanfattande tolkning är att de flesta lärarna finner sitt stöd i sina kollegor och i specialpedagogen. Lärarna anser att specialpedagogen stödjer läraren och eleven genom stödundervisningen, detta tolkar jag som att lärarna är medvetna om att det finns hjälp och stöd och att de tar det. Jag tolkar resultatet som att det inte alltid är så lätt att få resursstöd trots att det står i läroplanen och i skollagen att det ska vara så.

Det är viktigt att organisera i klassrummet. Lärarna försöker att minimera risken för eleven att bli distraherad av annat än det som de ska fokusera på, det tolkar jag som så att lärarna är medvetna om att elever med ADHD lätt blir distraherade.

Det är väldigt viktigt att alla på skolan känner till att en elev har ADHD. Om inte alla hanterar eleven på samma sätt så orsakar det en förändring i bemötandet av eleven och detta kan medverka till att eleven reagerar negativt.

Diskussion

I den här delen kommer jag att börja med en metoddiskussion där jag diskuterar mitt val av metod och tillvägagångssättet. Sedan kommer jag att presentera mina slutsatser utifrån bakgrunden, resultatet och analysen av resultatet. Diskussionsdelen avslutas med en avslutande reflektion och förslag till vidare forskning.

Metoddiskussion

Jag har aldrig genomfört en kvalitativ forskning, inte heller genomfört en semistrukturerad intervju så jag hade ingen tidigare erfarenhet av detta. När jag skulle formulera intervjufrågor så visade det sig vara ganska svårt att formulera öppna frågor med öppna svarsalternativ som samtidigt skulle gå att koppla till min problemformulering. På grund av det så ställde jag väldigt öppna frågor som behandlar mitt ämne och sedan sorterade jag bort det som inte var relevant för min undersökning. Att arbeta med en kvalitativ analys inom fenomenografisk ansats visade sig vara lite problematisk till en början men efter några försök gick det bättre och det visade sig vara ett roligt och väldigt givande sätt att analysera kvalitativa intervjuer som behandlar uppfattningar.

En svårighet med att genomföra intervjuer visade sig vara att faktiskt få tag i någon som ställde upp. Detta kan bero på att jag hade min första problemformulering, som kan ha känts svår att svara på i det missivbrev som jag skickade ut. En annan anledning kan också vara att jag valde att skicka ett missivbrev per post och inte på email, vilket kunde varit en bättre lösning för att få ut det till flera lärare istället för att skicka till skolorna. En fördel med intervjuer var att jag hade möjligheten att ställa följdfrågor till intervjupersonerna och jag hade möjlighet att styra lärarna tillbaka till ämnet när de flöt ut för mycket (Backman, 2006). Det hade jag inte kunnat göra om jag arbetat med enkäter. Med min problemformulering och min fenomenografiska ansats var dock intervjuer ett bra val av datainsamlingsmetod eftersom det är en kvalitativ metod medan enkäter oftast är kvantitativa. Mitt syfte var att ta reda på lärares uppfattningar med likheter och skillnader i uppfattningarna och det hade varit svårare att göra genom enkäter. Valet att spela in intervjuerna för att sedan transkribera dem visade sig vara ett bra val eftersom jag inte riskerade att glömma någonting som personerna sagt. Jag kunde då fokusera på att verkligen lyssna på läraren och fokusera på att ställa bra följdfrågor, istället för att behöver lägga fokus på att anteckna det som läraren sa. Däremot så var det tidskrävande att transkribera intervjuerna men det ökar reliabiliteten i min undersökning och analysarbetet underlättades genom att ha intervjuerna inskrivna på en dator (Ibid.).

Eftersom jag bytt problemformulering så kommer jag försöka att beskriva vilka effekter det haft på mitt arbete. För det första så har bakgrunden påverkats då jag först hade fokuserat på mer forskning som handlade om diagnosen. I och med min nya problemformulering så har bakgrunden alltså reviderats och jag har fokuserat mer på forskning som behandlar lärares uppfattningar om ADHD och de förändringarna som sker i samband med ADHD hos en elev. En annan sak som påverkats av att jag valt att ändra min problemformulering är

intervjuerna, vilket i sin tur också påverkat resultatet. Anledningen varför mina intervjuer påverkats är att jag ändrade problemformuleringen efter första intervjun vilket gjorde att intervjufrågorna förändrades lite mellan första intervjun och de andra. Frågorna förändrade inte karaktär utan det jag ändrade var från en elev som har ADHD till när en elev misstänks ha ADHD. Det är inte så stor skillnad men det kan ha resulterat i att det blev en liten skillnad i svaren mellan de intervjuade. Dock så blev resultatet från den första intervjun liknande de andra svaren och därför har jag valt att behålla den intervjun.

Resultatdiskussion

Mitt syfte med det här arbetet var att undersöka hur lärare från olika skolor uppfattar vad ADHD innebär för förändringar i skolan och det har visat sig att det skulle bli alldeles för stort om jag skulle beskriva alla förändringar som lärarna uppfattade i samband med ADHD. Därför kommer jag endast att presentera och diskutera de mer generella förändringarna som lärarna uttryckte. Jag kommer att försöka diskutera dessa i samma ordning som jag redovisat resultatet, det vill säga att de fyra kategorierna kommer att diskuteras var för sig.

Struktur

De mest förekommande förändringarna som nämns i intervjuerna är att eleven behöver mycket struktur och det kan man försöka skapa på många olika sätt.

Lärare i min studie anser att det inte finns något mirakelsätt som man kan arbeta på när man har elever med ADHD i klassen. De anser att det därför är viktigt att pröva sig fram och testa på olika saker för att hitta ett arbetssätt som passar just den individen, detta stämmer överens med läroplanen (Lgr11, 2011) där det står att undervisningen ska anpassas så att den passar alla elever. Jag anser att en del av individanpassningen är att utgå från elevens styrkor och använda dem som utgångspunkter. Detta är i överensstämmelse med både Einarsdottir (2008) och Gillberg (1996). Lärarna i den här studien nämnde att undervisningen ska individanpassas men de nämnde inte specifikt att den ska utgå från deras styrkor.

Einarsdottir (2008) beskriver också att det kan vara bra om det teoretiska lärandet inte fokuseras så mycket utan att man försöker använda mycket praktisk undervisning. I Lgr 11 (2011) står det också om att undervisningen ska vara individuell och utgå ifrån eleverna. Detta anser jag är en kärna i undervisningen eftersom det motiverar eleverna om man utgår ifrån deras förkunskaper och intressen. Att försöka strukturera upp elevernas vardag, och att försöka hjälpa dem att klara av att strukturera upp sin egen vardag är av stor vikt för elevens fortsatta utbildning och framtida yrkesliv.

I den tidigare forskning framkommer det en behavioristisk utgångspunkt i arbetet med elever som har ADHD (Einarsdottir, 2008; Hong, 2008; Juul, 2005). De menar att det är bra att arbeta med belöningar och konsekvenser och att försöka att alltid ge direkt feedback på elevens beteende eller uppgifter. Detta nämnde även lärarna i den här undersökningen men lite mer indirekt. De nämner att det är viktigt att belöna eleven när den gjort någonting bra och att försöka förklara konsekvenser som uppstår när den inte gör någonting bra. De pratar också om direkt feedback och att det är viktigt för eleven att få bekräftelse. De pratar

däremot om att det är viktigt att lära eleven att vänta också, men då måste man välja ut några få gånger som man övar dem på det.

Det finns många sätt som man kan hjälpa eleven och lärarna som medverkat i den här forskningen och resultat från tidigare forskning (Axengrip & Axengrip, 2004; Einarsdottir, 2008) uttrycker att elever med ADHD har starka behov av både fasta rutiner och fasta ramar för att inte uppleva svårigheter. Lärarna i min studie föreslår att man ska vara väldigt fyrkantig i sitt förhållningssätt mot elever med ADHD eftersom de är i stort behov av struktur så kan det vara bra att hålla dem kort. Lärarna uttryckte också att det är viktigt att vara tydlig i arbetet och detta stämmer in med resultatet från Hong's (2008) undersökning visade. Där visade det sig också att det är viktigt att även vara konsekvens, detta nämndes inte i mina intervjuer men jag anser att det borde vara inbäddat med att man försöker att inte påverka eleven negativt genom att inte vara konsekvent. Det blir då som en slags förändring och det kan förvärra elevens svårigheter.

Förändringar är en stor risk för elever med ADHD och resultat från både tidigare forskning (Axengrip & Axengrip, 2004; Gillberg, 1996; Einarsdottir, 2008) och den här studien visar att lärare är medvetna om denna problematik men de uttrycker att det är svårt att reducera förändringar i undervisningen eftersom det uppkommer saker som kräver att någon form av förändring måste ske. Den tidigare forskningen nämner att de förändringar som måste ske, helst ska vara förutbestämda så att eleven kan vara förberedd på dem (Beckman, 2007) och detta påpekade även lärarna i den här studien. De ansåg att det är bra om man förbereder eleven för att minska förvirringen som kan uppstå om en förändring bara sker.

Resultat från tidigare forskning (Ibid.) visar att elever med ADHD har svårt att befinna sig i ostrukturerade miljöer och framförallt raster, lärarna i den här undersökningen uppfattar också att rasterna är den största ostrukturerade miljön på skolan som kan orsaka problem för eleven. Rasterna är ostrukturerade eftersom de är så fria och eleverna får själva välja vad de ska göra och bestämma regler för det de gör. Det är hela tiden förändringar i det som görs och det kan elever med ADHD ha problem med. En åtgärd som jag sett sättas in, i verkligheten på flera olika skolor, är rastvakter. Dock så kan inte de vara överallt och de kan inte heller kontrollera elevernas raster helt. De kan däremot bestämma grundregler och så.

Instruktioner uppfattas vara en av de generella förändringarna som förekommer i samband med att en elev har eller misstänks ha ADHD. I tidigare forskning (Axengrip & Axengrip, 2004; Hong, 2008; Juul, 2005; Lerner & Kline, 2006) har det påpekats att instruktioner måste ges en åt gången i korta enkla format och att det är viktigt med ögonkontakt när de ges. Detta överrensstämmer med mitt resultat där lärarna uttrycker att eleverna behöver tydliga instruktioner för att kunna förstå vad de ska göra. Att vara tydlig är inte någonting som endast gynnar elever som har ADHD utan det får en positiv inverkan på alla elever.

Ett resultat som jag fått är att lärare uppfattar att det kan hjälpa om eleven har ett eget schema på sin bänk, så den själv kan se vad som kommer ske och även pricka av. Detta är bra för att eleven ska kunna förbereda sig själv, detta överrensstämmer med Axengrip och Axengrip (2004) som skriver att eget schema kan vara ett sätt att hjälpa eleven att få struktur och överblick över sin egen dag. Lärarna är alltså medvetna om att elever med ADHD har

svårigheter med att följa instruktioner och de anser att det är bra om eleven själv kan se steg för steg vad som kommer att hända.

Resurs

Att individualisera undervisningen är otroligt viktigt och speciellt om man har elever som är i behov av extra stöd. Elever som har ADHD har, som jag tidigare nämnt, andra förutsättningar och det innebär att det är viktigt att utgå från individens förutsättningar. Alla elever har rätt att få den hjälp som de behöver (Skollagen, 2010). I tidigare forskning har lärare uttryckt vikten av åtgärdsprogram (Hong, 2008) och det gör även lärarna i min undersökning. Åtgärdsprogrammen är en viktig del av att organisera undervisningen och för att kunna veta hur man ska arbeta med eleven. Mina resultat under den här kategorin överensstämmer med tidigare forskning som visar att lärare är medvetna om att det finns stöd för både dem och eleverna att få. Som Axengrip och Axengrip (2002) påpekar så visar även mitt resultat på vikten av att det stöd som eleven får är det rätta stöden för just den individen. Rätten till rätt stöd är en sak som tas upp i läroplanen (Lgr11, 2011) som behandlar elever i behov av särskilt stöd. En sak som jag anser är viktig är att lärare utnyttjar det stöd som står till förfogande när en elev har ADHD. Juul (2005) nämner också att det är viktigt att lärare inte ska vara rädda för att be om hjälp. Även detta stämmer in på vad en av lärarna i den här undersökningen uttryckte, som sa att man inte får vara rädd för att be om och ta emot hjälp, för det behöver man.

Miljö

En annan generell förändring som lärare uppfattar är att miljön har otroligt stor inverkan på elevernas svårigheter. I tidigare forskning har samma resultat uppnåtts (Einarsdottir, 2008; Hong, 2008; Juul, 2005; Lerner & Kline, 2006). I tidigare forskning har lärare uttryckt att omgivningen måste ses över, när en elev har ADHD (Einarsdottir, 2008; Lerner & Kline, 2006). Detta överensstämmer med mitt resultat inom kategorin miljö. Lärarna i min studie har samma uppfattning om att det är viktigt att se över omgivningen och att det kan krävas en ommöblering eller rensning i klassrummet för att försöka minimera risken att eleven ska bli distraherad.

En av lärarna i min undersökning uttryckte att eleven kan behöva en stimulusfattig miljö och detta kan direkt kopplas ihop med resultatet från Hongs (2008) undersökning. Där uttryckte lärare också att en stimulusfattig miljö är att rekommendera.

Lärarna i min forskning ger några exempel på hur man kan göra rent praktiskt för att organisera om i klassrummet. Det främsta de nämnde var att tänka på var eleven sitter i klassrummet. De nämnde att det kan vara bra om eleven sitter längst fram vid läraren och att de inte sitter nära ett fönster. Det är samma resultat som tidigare forskning visat (Einarsdottir, 2008; Hong, 2008; Juul, 2005; Lerner & Kline, 2006). Jag anser att det också är av stor vikt att fundera över vilka klasskamrater de sitter med. I en klass finns det alltid elever som är hjälpsamma och elever som tycker om att trycka på varandras knappar. En fråga som uppkommer i och med detta resultat är om eleven verkligen blir mindre distraherad om den sitter längst fram, det är tydligt att lärare uppfattar att det gör att eleven inte ser sina klasskamrater hela tiden, men frågan som uppstår är då om de inte istället sitter och vänder

sig om hela tiden för att kunna se sina klasskamrater och genom det fortfarande blir distraherad av dem.

I en undersökning av Hong (2008) nämner lärare att de anser att en av de största svårigheterna är att försöka minimera risken att eleverna ska bli distraherad. I min undersökning uttrycker lärarna dock ingenting om att det är en svårighet, detta kan bero på att mina intervjufrågor inte var formulerade så att de riktigt fick möjlighet att uttrycka det eller så tänkte de helt enkelt inte på det. Det kan även bero på att lärarna i min undersökning inte anser att det är ett problem.

Medvetenhet

I min forskning har lärare uttryckt att det även är viktigt att alla är medvetna om att eleven har ADHD och det överrensstämmer också med tidigare forskning (Hong, 2008; Juul, 2005). I inledningen nämnde jag att jag haft en kamrat som hade ADHD och om jag refererar tillbaka till det jag skrev tidigare om att jag sett många olika sätt att bemöta elever med ADHD så anser jag att det är viktigt att alla bemöter eleven likadant. Annars blir det förvirrande för eleven när den ibland ska göra på ett sätt och ibland på ett annat sätt (Beckman, 2007; Juul, 2005).

Något som lärarna i den här undersökningen påpekar, och som jag håller med om, är att elever med ADHD har svårt att hantera förändringar och det är bra att försöka ha fasta rutiner. Detta blir inte fallet när eleven blir bemött på olika sätt och med olika arbetsätt. Därför är det viktigt att alla som arbetar inom skolan, och även i hemmet och eventuella fritidsaktiviteter som eleven har, har samma förhållningssätt och arbetsätt med eleven så det blir en vana för den (Beckman, 2007; Juul, 2005). Lärarna i den här forskningen visar att de är medvetna om ADHD och är inte rädda för att ta hjälp av varandra och gärna hjälper varandra. De visar också att de har kunskaper om hur man hanterar och arbetar med elever som har ADHD, detta skiljer sig från tidigare forskning (Rinn & Nelson, 2009) där lärare uppfattade att de hade briser i sina kunskaper om hur man kunde arbeta med elever och att de endast hade kunskaper om de olika symptomen som ADHD innebar. Jag anser dock att det är viktigt att lärare får utbildning om ADHD och hur man kan arbeta med en elev som har ADHD, så att de har förståelse för funktionsnedsättningen och vet hur de ska hantera den (Gillberg, 1996).

Avslutande reflektioner

Någonting som jag reagerade på när jag läste tidigare forskning var att lärares uppfattningar om ADHD och förändringarna som sker i samband med ADHD var överhängande negativa. Det var mycket uppfattningar om att det mest innebar svårigheter för läraren att förändra sin undervisning och försöka anpassa miljön och undervisningen för att den bättre ska passa elever med ADHD. I min forskning har jag dock inte tolkat lärarnas uppfattningar som negativa mot de förändringarna utan jag har tolkat det som att lärarna är neutrala inför dem och att det är en del av läraryrket. De uttrycker dock att det innebär förändringar och detta är ett tillägg till lärarens arbete men som jag tolkat så anser de inte att det är något annorlunda mot alla de andra anpassningar de måste göra hela tiden med olika individer och olika grupper.

En slutsats som jag drar utifrån denna undersökning är att lärare skulle kunna förebygga att svårigheter uppkommer för elever, inom många olika områden. Genom att redan från början, innan någon misstänks ha ADHD, försöka arbeta mycket med att strukturera upp undervisningen och ha tydliga regler, att vara konsekvent och använda tydliga och enkla instruktioner.

Lärarna i min undersökning har visat förståelse för vad ADHD innebär i skolan och kunskap om hur de, på olika sätt, kan bemöta elever som har ADHD. Den idébank som jag ville skapa genom den här undersökningen består alltså av olika generella förändringar som är viktiga när en elev har eller misstänks ha ADHD. Dessa generella förändringar kan sammanfattningsvis sägas vara förändringar som behandlar; strukturen, instruktioner, miljön - genom placeringen av eleven i klassrummet, möblering och dekoration, och resurser och stöd - både till läraren och till eleven och organiseringen. Några andra saker som lärarna uppfattar som viktigt är att alla runt om eleven ska vara medveten om elevens svårigheter och det överenskomna förhållningssättet och arbetssättet och att ta hjälp av kollegor, rektor och specialpedagogen.

Resultatet av den här forskningen kan användas genom att man som lärare får en djupare förståelse för vad elever med ADHD behöver och vilka förändringar som är vanligt förekommande i samband med att en elev har det. Man kan också använda det som en sorst idébok där det finns med några viktiga aspekter som behöver förändras för att elever med ADHD ska kunna få den bästa undervisningen som möjligt utifrån deras egna förutsättningar. Det är dock viktigt att alltid ta hänsyn till individen och därför kan det inte garanteras att det som framkommer som positivt i den här undersökningen kommer att vara positivt för en annan individ. Undervisningen måste först och främst vara anpassad efter individen.

Förslag till vidare forskning

När jag sökte och läste tidigare forskning reagerade jag på att det fanns så lite forskning som behandlade detta område från Norden och Sverige, alltså lärares uppfattningar om förändringar som sker i samband med ADHD. Därför tycker jag att förslag till vidare forskning skulle kunna vara en liknande undersökning inom Sverige eller Norden. En ingång kan vara att utföra forskningen i högstadiet eller på gymnasiet, och då kanske man kan ha mitt originalproblem som utgångspunkt, eftersom det är oftast på högstadiet eller högre nivåer som eleverna får en diagnos. Man skulle också kunna använda min nya problemformulering i liknande forskning på högstadiet eller gymnasiet. En annan inriktning skulle kunna vara att utföra både kvalitativa intervjuer och kvantitativa enkäter i en liknande forskning, som var min ursprungstanke.

Referenser

- Axengrip, C., & Axengrip, J. (2002). Pedagogiska hjälpmedel för elever med DAMP/ADHD. Grundläggande kunskaper om diagnoserna & användandet av pedagogiska hjälpmedel. Umeå: URA.
- Axengrip, C., & Axengrip, J. (2004). *Pedagogiska strategier. Handbok för DAMP/ADHD-problematik*. Umeå: Axengrip förlag & utbildning AB.
- Backman, J. (2006). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Beckman, V. (Red.). (2007). *ADHD/DAMP – en uppdatering*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Dimenäs, J. (Red.). (2007). *Lära till lärare. Att utveckla läraryrket – vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber AB.
- Einarsdottir, J. (2008) Teaching children with ADHD: Icelandic early childhood teachers' perspectives. *Early Child Development and Care*. [Online], 178:4, 375-397. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430701321696>. Hämtad: 2013-04-04
- Gillberg, C. (1996). *Ett barn i varje klass om DAMP, MBD och ADHD*. Södertälje: Fingraf AB.
- Humphrey, N. (2009). Including students with attention-deficit/hyperactivity disorder in mainstream schools. *British Journal of Special Education*, Vol.36(1), p.19-25. <http://web.ebscohost.com.proxybib.miun.se/ehost/detail?sid=329610ef-dbee-4cb2-bd9a-6383e8e481ca%40sessionmgr113&vid=1&hid=128&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZO%3d%3d#db=afh&AN=37049240> Hämtad: 2013-01-30.
- Hong, Y. (2008). Teachers' perceptions of young children with ADHD in Korea. *Early Child Development and Care*. [online], 178:4, 399-414. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/03004430701321829>. Hämtad: 2013-04-04
- Juul, K. (2005). *Barn med uppmärksamhetsstörningar*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Larsson, S. (2011). *Kvalitativ analys – exemplet fenomenografi* [online]. Tillgänglig: http://www.academia.edu/898904/Kvalitativ_analys_-_exemplet_fenomenografi. Hämtad: 2013-04-04
- Rinn, A.N., & Nelson, J.m. (2009). Preservice teachers' perceptions of behaviours characteristic of ADHD and giftedness. *Roepers Review*. [Online], 31(1), 18-26. Tillgänglig:

<http://web.ebscohost.com.proxybib.miun.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=a224d289-0a9149f2-a867-14b2b7846166%40sessionmgr111&vid=2&hid=108>. Hämtad: 2013-04-04

Skollagen. (2010). http://www.riksdagen.se/sv/DokumentLagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K3. Hämtad: 2013-03-25.

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 [Lgr11]*. Stockholm: Liber.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Stockholm: Studentlitteratur.

Svenska Uneskorådet. (1997). *Salamanka-deklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd*. Stockholm: Svenska Uneskorådet.

BILAGA 1: Missivbrev till intervjupersoner

Hejsan.

Jag heter Linda Adolfsson Falk och jag går sista terminen på lärarutbildningen på mittuniversitetet i Härnösand. Jag utbildar mig till lärare i förskoleklass och grundskolans tidigare år. Jag håller på att skriva mitt examensarbete, inom den utbildningsvetenskapliga institutionen, som handlar om ADHD i skolan ur ett lärarperspektiv. Jag fokuserar eventuella förändringar som sker när du som lärare misstänker att en elev har ADHD.

Jag skulle härmed vilja inbjuda er att ingå i min studie genom en intervju som kommer att handla om vad som händer när du misstänker att en elev har ADHD och vilka eventuella förändringar som sker för dig som lärare?

Frågorna som jag kommer ställa under intervjun kommer att formuleras utifrån mitt syfte med mitt examensarbete. Mitt syfte är att ta reda på hur ett antal lärare anser att undervisning, med mera, förändras när det misstänks att en elev har ADHD.

All information som ni ger mig kommer endast att användas i mitt examensarbete och ingen annan stans. Jag kommer endast att använda mig av information som behandlar mitt ämne och det kommer att analyseras och användas för att ge en bild av hur lärare uppfattar att verkligheten ser ut. Deltagandet är helt frivilligt och ni kan avböja att ställa upp utan anledning. Ni kan också när som helst under intervjun avbryta och lämna intervjun utan anledning. Alla svar som ni ger är frivilligt givna och ni kan välja om ni vill eller inte vill svara på varje fråga som ställs, också det utan angiven anledning.

Intervjun kommer att bli inspelad via en diktafon eller liknande verktyg. Detta är för att jag lättare ska kunna återge era svar så korrekt som möjligt och för att eliminera risken att någonting blir glömt. Efter intervjun kommer jag att, genom inspelningarna, skriva ner allt som sagts ordagrant för att sedan jämföra med det med de andra intervjupersonernas svar för att upptäcka eventuella mönster, likheter och skillnader för att kunna analysera och sammanställa ett resultat från min studie. Skulle ni ångra er angående medverkan under eller efter intervjun kan ni begära att inte ingå i undersökningen. Men dock innan undersökningen och examensarbetet är inlämnat för bedömning, vecka 14. Inspelningen kommer att börja med att jag ber om ert samtycke att spela in intervjun och att ni deltar frivilligt och är medveten om att ni när som helst kan välja att avbryta eller inte svara på någon fråga utan anledning. Sedan kommer jag ställa några frågor och ni svarar på dem.

Personuppgifter kommer att ges största möjliga konfidentialitet och förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. I mitt examensarbete kommer ni att vara helt anonyma och vid citat eller förtydligande i arbetet kommer ni endast benämnas med en siffra eller en slumpmässigt vald bokstav. All information ni ger mig kommer att vara under sekretess och kommer ligga under tystnadsplikt. Ingen uppgift kommer att användas i något annat sammanhang än i mitt examensarbete.

Jag hoppas att ni vill medverka i min undersökning och jag behöver ert svar senast torsdag den 14 mars. Om ni svarar att ni vill medverka kommer jag kontakta er för att planera in ett tillfälle för intervjun, så snart som möjligt. Om ni har några frågor så kan ni kontakta mig på XXXXXXXXXX eller XXXXXXXXXX.se. Med vänliga hälsningar/ Linda Adolfsson Falk

BILAGA 2: Intervjufrågor

- Vad händer när du misstänker att en elev har ADHD?
- Sker förändringar? Och i så fall vart sker förändringarna?
- Vilka förändringar gör du som lärare?
- Vilka förändringar sker på skolan som verksamhet?
- Vilka förändringar sker för eleven?
- Vad är, enligt dig, det viktigaste som sker efter att du misstänker att en elev har ADHD?
- Vilket stöd får du som lärare?